

Halyna Pohrishchuk
*Doctor of Economic Sciences, Full Professor,
Head of the Department of Finance, Banking and Insurance
Vinnytsia Education and Research Institute of Economics
of West Ukrainian National University*

Погріщук Г.Б.
*д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Вінницького навчально-наукового інституту економіки
Західноукраїнського національного університету*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-295-1-90>

DEVELOPMENT OF FINANCIAL LITERACY IN THE PRE-PANDEMIC AND POST-PANDEMIC PERIODS

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ У ДОПАНДЕМІЙНИЙ ТА ПОСТПАНДЕМІЙНИЙ ПЕРІОДИ

Пандемія COVID-19 дестабілізувала значну частину світової економіки та загострила як індивідуальні фінансові проблеми населення, так і недосконалість глобальної фінансової системи загалом. У пандемійний період більше, ніж будь-коли, всім членам суспільства знадобилися навички фінансової грамотності для отримання змоги долати економічну невизначеність у коротко- та довгостроковій перспективі. Водночас критично важливим стало уможливлення осмисленого та обачного прийняття фінансових рішень для покращення особистого добробуту.

Міжнародне визнання потреби у підвищенні фінансової грамотності населення підтверджується діяльністю Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Остання визначає фінансову грамотність як «поєднання обізнаності, знань, умінь, ставлення та поведінки, необхідних для прийняття обґрунтованих фінансових рішень та врешті-решт для досягнення індивідуального фінансового благополуччя» [1].

Зусилля світової спільноти, які координувалися ОЕСР, до початку пандемії COVID-19 були спрямовані на вирішення таких ключових завдань щодо підвищення рівня фінансової грамотності:

- 1) підвищення та розширення інформованості про важливість фінансової грамотності та освіти населення в усьому світі;
- 2) обмін інформацією про програми, проблеми, дослідження й отримані результати, пов'язані з фінансовою грамотністю та освітою;
- 3) розробка та розвиток передової практики й ефективних інструментів оцінки фінансової грамотності та програм фінансової освіти.

В умовах пандемії COVID-19 підвищення фінансової грамотності стало важливим елементом комплексу заходів для стабілізації економіки та справедливо розглядалося поряд із фінансовим регулюванням, наглядом та захистом прав користувачів фінансових послуг. Зростання фінансової грамотності не тільки сприяло сталому розвитку економіки шляхом поліпшення доступу до фінансових послуг і підвищення добробуту населення, а й допомогло подолати соціально-економічні розриви й нерівність між країнами і всередині самих країн.

Визнаючи негативний вплив пандемії COVID-19 на фінансове благополуччя громадян, ОЕСР визнало необхідність підвищення фінансової грамотності населення щодо ефективних засобів пом'якшення її наслідків. До заходів з підвищення

фінансової грамотності, які дозволили підтримувати фінансову стійкість громадян під час пандемії COVID-19, належали [2]:

1. Зростання обізнаності про фінансові ризики та надання актуальної інформації про заходи фінансової підтримки, зокрема за рахунок використання соціальних мереж, створення розділу відповідей про COVID-19 на сайтах фінансової грамотності, проведення інформаційних компаній щодо ризиків кібербезпеки, надання інформації про розпізнання фінансового шахрайства.

2. Координація зусиль у фінансовому секторі надання інституційної підтримки, зокрема через наголошення на важливості використання новин із надійних джерел або від фінансового регулятора / урядового порталу та відкритість каналів комунікації фінансових установ зі споживачами фінансових послуг.

3. Охоплення найбільш вразливих груп населення, зокрема розширення доступу до фінансових консультацій для осіб із низькими доходами, пенсіонерів, безробітних, працівників без ліквідних заощаджень, а також випускників ЗВО, які виходять на ринок праці.

4. Надання інформації для населення щодо підвищення їх фінансової стійкості: у короткостроковому періоді – рекомендації щодо повсякденного управління фінансами, з уникненням фінансового шахрайства та накопичення боргів; у довгостроковому періоді – вказівки щодо важливості здійснення заощаджень, основ бюджетування, середньострокового та довгострокового сімейного планування.

5. Забезпечення введення в дію та ефективного використання надійних онлайн програм та мобільних додатків для ведення особистих фінансів, які допоможуть громадянам знаходити відповідну інформацію та бути в курсі фінансових порад, продуктів та послуг.

Пандемія COVID-19 прискорила розвиток цифрового середовища фінансової грамотності та посилила потребу у ефективних цифрових форматах фінансової освіти та заходах зі сприяння громадянам у здійсненні фінансових операцій онлайн. Тому багато країн адаптували освітні програми і перейшли на цифровий формат, щоб задовольнити потреби цільових груп у фінансовій грамотності в умовах соціального дистанціювання.

На наш погляд, цифровий формат фінансової освіти у постпандемійний період може мати такі переваги:

1. Покращення доступу до інформації за допомогою сайтів, на яких зазвичай є калькулятори або інструменти для управління особистими фінансами, або мобільних додатків, що відповідають конкретним потребам громадян.

2. Забезпечення навчання фінансової грамотності шляхом розробки або адаптації індивідуальних програм. В цьому випадку цифровий формат може розширювати масштаб або охоплення успішних традиційних ініціатив або сприяти подоланню криз майбутніх пандемій.

3. Підвищення впевненості в собі і розвиток навичок, таких як вміння розпоряджатися грошима і контролювати фінанси, зокрема шляхом розробки зручних інструментів і мобільних додатків для управління особистими фінансами та планування бюджету або за допомогою впровадження ігрових елементів в процес навчання, щоб знайомити громадян, особливо молоде покоління, з питаннями фінансів в умовах, наближених до реального життя.

4. Стимулювання позитивної поведінки за допомогою постановки особистих цілей, механізмів зворотного зв'язку, нагадувань, а також вивчення і, за можливістю, подолання упереджень споживачів фінансових послуг шляхом підштовхування і своєчасного інформування.

Таким чином, фінансова грамотність у постпандемійному періоді необхідна для адаптації фінансової поведінки громадян до нових умов і підтримання необхідного

рівня фінансового добробуту. Карантинні заходи, запроваджені в багатьох країнах, посилили потребу в ефективних цифрових форматах підвищення фінансової грамотності та проведення заходів зі сприяння громадянам у здійсненні фінансових операцій онлайн. Цифровізація має бути запроваджена у всіх навчальних закладах або в середовищі сільських чи міських громад, що допоможе населенню підвищувати фінансову грамотність навіть у складних пандемійних умовах.

Література:

1. Measuring Financial Literacy: Questionnaire and Guidance Notes for Conducting an Internationally Comparable Survey of Financial Literacy. URL: <https://www.oecd.org/finance/financial-education/49319977.pdf> (date of application: 01.09.2021).

2. Supporting the financial resilience of citizens throughout the COVID-19 crisis. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=129_129607-awwyipbwh4&title=Supportingthe-financial-resilience-of-citizens-throughout-the-COVID-19-crisis (date of application: 01.09.2021).